

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2020

країнах. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2012. Вип. 19. С. 188–195.

3. Князев С. Д. Российское избирательное право: учебник. Владивосток: ДГУ. 2001. 393 с.

4. Президентські вибори 2004 року назвали одними із найбільш шахрайських. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2008/07/1/3480978/>.

5. Петровець О. Операція «електронізація» або чи готова Україна до онлайн-виборів. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2019/03/18/7209309/>.

6. Кандзюба С. П. Використання електронних технологій зв'язку у виборчому процесі. *Державне управління та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць*. 2009. Вип. 1. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01\(1\)/Kandzyuba.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01(1)/Kandzyuba.pdf).

7. Машай Б. Онлайн-вибори: чим небезпечно голосування через інтернет. *Слово і діло: аналітичний портал*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2019/08/12/kolonka/bohdan-mashai/polityka/onlajn-vybory-chym-nebezpechne-holosuvannya-cherez-internet>.

8. Турчин Я. Світовий досвід у реалізації концептуальних засад електронного голосування. *Гілея: науковий вісник*. 2013. Вип. 73. С. 308–310.

9. Готун А. М. Використання нових інформаційних технологій у виборчому процесі: світовий досвід і практика застосування в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія. Політологія*. 2008. № 89–90. С. 50–55.

ФАКТИЧНА ТА ЮРИДИЧНА КОНСТИТУЦІЇ: ПИТАННЯ, СПІВВІДНОШЕННЯ

Смаль В. В.

Студенка I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Рябченко Т. О.

к. ю. н., старший викладач кафедри КПТГДП ННІ права

Сумського державного університету

У сучасному світі конституція – це невід’ємна складова кожної держави. Зазвичай термін «конституція» прийнято вживати у двох значеннях: юридична конституція та фактична конституція [5, 188].

У період, який передував прийняттю чинної Конституції України (1991-1996 рр.), фактична конституція у нашій країні значно випереджала юридичну Конституцію 1978 р., котра, незважаючи на внесені до неї зміни і доповнення гальмувала розвиток суспільних відносин. Отже, приведення юридичної конституції у відповідність до конституції фактичної стало першочерговим завданням тогочасного конституційного будівництва. Дійсно, фактична конституція у часі випереджає юридичну.

Фактична та юридична конституції цілком самостійні явища, які не можна ототожнювати. Водночас юридичну конституцію необхідно розглядати як похідну від фактичної, адже спершу виникають певні відносини, що згодом отримують юридичне закріплення. Фактична конституція існує в будь-якому (у тому числі безкласовому) суспільстві незалежно від того, чи отримала вона юридичне закріплення, чи ні. Можна зробити висновок, що юридична конституція – це письмовий законодавчий акт-документ, а фактична конституція – це те, що є реально та існує в житті держави та суспільства

У випадку коли фактична і юридична конституція, або, іншими словами, – коли реальна дійсність та основний закон співпадають, то мова йде про реальність юридичної конституції. Коли ж на практиці юридична конституція не збігається із фактичною, то юридична (формальна) конституція є фіктивною.

Розбіжності між фактичною та юридичною конституціями свідчать про те, що ряд норм юридичної конституції не відповідають дійсності, тобто стали фіктивними. Такий стан негативно впливає на суспільні відносини, дестабілізує правову систему, робить її неефективною. Виникає необхідність у приведенні юридичної конституції у відповідність до реальної дійсності, чи, навпаки, – суспільних відносин, що фактично існують, з чинною юридичною конституцією.

Яскравим прикладом вищесказаних теоретичних положень може слугувати конституційна практика колишнього Радянського союзу та його складових – радянських республік, зокрема й УРСР. Тогочасними радянськими конституціями проголошувалася влада народу, що мала здійснюватися через представницькі органи – Ради народних депутатів. Насправді ж, влада належала комуністичній партії. Нічого спільного з реальністю не мали також чимало конституційних положень які містились в цій конституційні положення про права та свободи громадян, демократичні засади суспільного ладу тощо.

І. Сліденко акцентує увагу на тому, що конституційна система держави є фіктивною, нереальною, якщо ж конституційний лад (фактична реальна Конституція) і юридична Конституція, не збігаючись, існують самі по собі. Певна розбіжність між фактичною і юридичною конституціями за твердженнями автора, можуть існувати в будь-якій країні. І це природно, оскільки певна їх розбіжність запрограмована власне розвитком конституції. У країнах розвиненого конституціоналізму юридична конституція вчасно достосовується до фактичної. За таких умов юридична Конституція і реальний конституційний лад на думку І. Сліденка надмірно політизується, виникає атмосфера, у якій слова політиків разуче розходяться з практикою, а конституціоналізм як наука йде у занепад» [4, с. 9].

Юридичну конституцію розглядають як документ, який встановлює те, що повинно бути. Проте, практика часто має розходження з тими правовими нормами, що її регламентують. Фактичний порядок здійснення влади у державі завжди чимось, інколи істотно, відрізняється від того, що прописано і гарантовано у юридичній конституції.

Юридична конституція є систематизацією норм права, що закріплюють засади фактичної конституції, встановлюючи найвищі правові гарантії прав і свобод людини та громадянина. Звернемо увагу, що майже у всіх країнах світу існують такі нормативно-правові акти, що називаються конституціями, але не всі ці документи визначають принципи організації державної влади, які створюють такі умови для встановлення конституційного ладу.

Однією із важливих юридичних властивостей конституції є її стабільність. Проте, це не означає, що конституція не повинна змінюватися ні за яких обставин. У цьому акті завжди мають знаходити відображення якісні зміни, що відбуваються у суспільних відносинах і становлять предмет конституційного регулювання. Інакше, конституція може швидко перетворитися на історичний документ, зв'язок із реальною дійсністю.

Ряд науковців аргументують існування фактичної конституції, тобто такої конституції яка не має підкріплених юридичних актів, а констатує існуючі факти в державі та суспільстві. При цьому певні обставини сприяють написанню та констатації цих фактів у задокументованому вигляді. Такими обставинами є зокрема розвиток правової культури, ускладнення правовідносин, потреба в стабілізації та закріпленні відносин, що виникають у державі [3, 19-20]. Юридична конституція є системою норм, які регулюють певне коло суспільних відносин, а фактична – це і є ті відносини, що склалися у суспільстві. До речі, поява першої конституції не означає зникання іншої. Факт появи юридичної конституції матеріалізує ускладнення правової матерії у сенсі співіснування двох конституцій. Адже відносини, які зафіксовані в юридичній конституції є незмінними (статичними). А фактичні покликані до динаміки, розвитку і вдосконалення [3, с. 29-32].

Зауважимо, що фактична конституція визначає основні складові юридичної конституції, найголовнішим з яких є відповідність існуючим суспільним відносинам. Конституція фактична – це реально існуючий суспільний устрій (конституційний лад) основу якого складають ті об'єктивні відносини, які визначають найбільш суттєві економічні, політичні, соціальні та інші характеристики суспільства. Юридична конституція – це офіційне визнання фактичного стану речей у суспільстві [4, с. 9].

Отже, юридичну та фактичну конституції розглядаємо окремо, як самостійні поняття, явища, які не варто ототожнювати. Водночас фактичну конституцію можна сприймати як аксіому юридичної, саме вона дає початок і є продовженням всіх існуючих

нормативно-правових актів. Нагадаємо, що юридична конституція – це система правових норм, які регулюють, встановлюють і охороняють державний лад та основні суспільні правовідносини. Термін «фактична конституція» доцільно вживати для позначення реального суспільних відносин. Розробка, прийняття та реалізація юридичної конституції завжди спирається на фактичну конституцію, але залежить не лише від реальних суспільних відносин, а й від культури, моралі, свідомості членів суспільства, стану законності та інших обставин. Фактичну конституцію трактуємо як об'єктивне явище, відображає конкретний розвиток суспільства і держави в найбільших суттєвих рисах у певний період часу, а юридична конституція завжди містить в собі як і суб'єктивні, так і об'єктивні риси суспільства та держави в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алебастрова И. А. Конституционное право зарубежных стран: Учебное пособие. Москва.: Юриспруденция, 2000. 304 с.
2. Єзеров А. А. Тлумачення конституції України: способи, межі, зміст. *Часопис Київського університету права*. 2011. №3. С. 95–99.
3. Сліденко І. Проблеми співвідношення юридичної і фактичної Конституції України з позицій світового конституційного виміру. *Конституція і конституціоналізм в Україні: вибіркові проблеми*: зб. наук. праць. П. Ф.Мартиненко, В. М.Кампо. (ред.) К. : Купріянова, 2007. С. 9–32.
4. Тихонова А. Конституція юридична і фактична. *Право України*. 1992. № 1. С. 9–10.
5. Федоренко В. Л., Носенко О. В. Конституція України: поняття та юридичні властивості. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 2 (7). С. 188–194.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІЙ НАБУ ТА ДБР

Наумов А. С.

Студент II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Кобзєва Т. А.

д. ю. н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ ННІ права

Сумського державного університету

В сучасній Україні проблема вчинення злочинів вищими посадовими особами постає особливо актуально. Так, для прикладу, лише за період 2017 року, на території, яка належить до Територіального управління Державного бюро розслідувань, що розташоване у місті Києві, кількість кримінальних проваджень, які розслідуються слідчими цього